

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نون والقلم وما یسطرون

«خواندن کلید یادگیری»

تأثیر مطالعات غیر درسی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

محمود امانی طهرانی

بیست و ششم بهمن ۱۳۹۴

- ۱- یادگیری از طریق خواندن - بر خلاف آنچه تصور می‌شد- با گسترش رسانه‌های ارتباطی نوپدید توسعه روزافزون یافته است. عرضه دست و دل بازانه دانش، در فضای شبکه جهانی ارتباطات و اطلاعات، دریچه جدیدی را در پیش چشم هر جوای علم و هنری می‌گشاید. با کمی خوش بینی، می‌توان به وجود آمدن چنین فضایی را گامی در راستای توسعه عدالت آموزشی تلقی نمود و به استقبال آن رفت. چرا که دسترسی عموم انسان‌ها به منابعی که روزگاری نه چندان دور، تنها در دسترس گروه بسیار محدودی از انسانها بود، امری بدیع و به غایت جذاب به نظر می‌رسد.
- ۲- ناگفته پیداست که یادگیری در این فضای جدید، مستلزم آشنایی با فنون خاص خود از جمله مهارت‌های جستجوگری، منبع‌شناسی و مرور نظام‌مند است. اما فصل مشترک یادگیری در فضای نوین و گذشته، همانا اشتراک در نیاز به «مهارت خواندن» است. مهارتی که نقش حیاتی خود را از گذشته تا کنون با همان مشخصات حفظ کرده است.
- ۳- «خواندن همراه با درک و فهم» کلید یادگیری است. یادگیری رسمی و یادگیری غیررسمی در همین نقطه به هم پیوند می‌خورند و به یاری هم می‌آیند. کلید پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در عموم دروس، حتی در ریاضیات، آشنایی با فنون و تکنیک‌هایی است که فهم متون را برای آن‌ها تسهیل و تسریع نماید. بسیاری از این فنون در حین مطالعه متون و کتابهای غیردرسی آگاهی بخش، جذاب و حتی سرگرم‌کننده کسب می‌شوند. مهارتهایی همچون افزایش سرعت خواندن، جستجوی واژگان کلیدی، افزایش تمرکز، خو کردن به حذف ذهنی عوامل فیزیکی و فکری مزاحم و مداخله‌گر، کشف،

دنبال کردن و به خاطر سپردن زنجیره‌ها و شبکه‌های مفهومی در متن، همگی مهارتهایی هستند که در هر نوع مطالعه، درسی و غیردرسی، به کار می‌آیند.

۴- در جهان امروز، رویکرد زمینه محور یا تماتیک در عرصه یادگیری با شعار «مرتبط ساختن آموخته‌ها با زندگی» به طور جدی مطرح شده و بیش از پیش مورد تأکید قرار گرفته است. در چنین رویکردی هر موضوع یادگیری، در بستری از آموخته‌های گسترده پیشینی، اعم از رسمی و غیررسمی، به وقوع می‌پیوندد و پا به عرصه وجود می‌گذارد. در چنین بستری، هر قدر دانسته‌های پیشین یادگیرندگان غنی‌تر و وسعت و عمق آموخته‌های آن‌ها بیشتر باشد، یادگیرندگان می‌توانند پل‌های ارتباطی بیشتری بین موضوع یادگیری و عرصه‌های گوناگون زندگی واقعی برقرار نمایند. در چنین فضایی کتابخوان‌ها، فیلم‌بین‌ها، گردش‌روها، مستنددوست‌ها، اخباردان‌ها، گفتگوکن‌ها و کنجکاوها از کوله‌بار پرو پیمان‌تری برخوردارند و بهتر می‌توانند از پس تکالیف نوین یادگیری برآیند.

۵- این چنین است که در فضای جدید یادگیری، مثلی ترسیم می‌شود که یک ضلع آن را «رسانه‌های پرشمار» و منابع متعدد یادگیری تشکیل می‌دهد. این ضلع تنها کتاب‌های درسی را در بر نمی‌گیرد، بلکه تمامی رسانه‌های دیگر موثر در یادگیری اعم از کتابهای علمی و اجتماعی و ادبی و نیز رسانه‌های نوپدید را در بر می‌گیرد. ضلع دوم در دست داشتن یک نقشه یادگیری یا به عبارت علمی‌تر، یک «طراحی آموزشی» است که در واقع نقشه راه سفر یادگیری از ابتدا تا انتها است. نقشه‌ای که در آن به یادگیرنده به عنوان فردی فعال و مفهوم ساز و محور یادگیری نگاه شود. ضلع سوم، «ارائه آموخته‌ها به دیگران» است که در واقع نمود اهداف است و معمولاً از آن به عنوان انتظارات عملکردی یاد می‌شود. در این ضلع، هر دانش‌آموز تلاش می‌کند حاصل یادگیری خود را به جذاب‌ترین، خلاقانه‌ترین و متنوع‌ترین شکل به دیگران از جمله دوستان خود ارائه نماید. این سه ضلع چرخه‌ای را می‌سازند که در آن ارتقای سطح یادگیری مؤثر و به وجود آوردن جوّی پر جنب‌وجوش در کلاس‌های درس امری ممکن می‌نماید و کلاس را به بیرون کلاس پیوند می‌زند.

۶- نهایتاً، هدف اصلی، رشد همه جانبه دانش‌آموزان و تبدیل آن‌ها، بلکه همه شهروندان، به یادگیرندگان مادام‌العمر است. یادگیری مادام‌العمر، شرط بقا و به روز ماندن در جهان معاصر است. انواع سوادهایی که امروزه اسامی آنها به فراوانی به گوش ما می‌خورد، از جمله سواد علمی - فناورانه در حول همین محور، یعنی یادگیری مادام‌العمر پا به عرصه وجود می‌گذارند. سوادهایی که به نوعی وجه تمایز جوامع انسانی پیشرفته و مولد از جوامع توسعه نیافته و غیرمولد به شمار می‌آیند. این هدف، جز با

ترویج همه جانبه فرهنگ خواندن به دست نمی آید. از این روست که کتاب و کتابخوانی همچنان کلید رشد و حیات همه جانبه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع به شمار می آید.

می بینید، از هر طرف می رویم، باز به کتاب می رسیم. هنوز کتاب محور همه آمال و آرزوهای ماست. عمر کتاب و نشر و کتابخوانی نه تنها به پایان نرسیده که هر روز بر بالندگی و شکوفایی آن افزوده می شود. بی جهت نیست که اول معلم بشر بدان سوگند یاد کرد، جایگاهش را والا داشت و فرمود:

والطور، وکتاب مطور، فی رق نشور